

Nr 55.

Ankom till riksdagens kansli den 16 juni 1942 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om viss panträtt i spånadslin och hampa samt lag med vissa tillfälliga bestämmelser angående panträtt enligt lagen om viss panträtt i spånadslin och hampa.

Genom en den 22 maj 1942 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 311, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) L A G

om viss panträtt i spånadslin och hampa.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

I den ordning och på de villkor, som stadgas i denna lag, må panträtt upplåtas i spånadslin eller hampa, utan att varan överlämnas till panthavaren eller annan för dennes räkning.

Panträtten kan upplåtas i otröskad vara eller i halm.

2 §.

Panträtten må endast upplåtas i vara, som utvunnits i upplåtarens egen jordbruksdrift och som befinner sig i upplåtarens besittning. Ekonomisk förening, aktiebolag eller annan sammanslutning, däri delägarna helt eller till övervägande del bestå av jordbrukare, må dock upplåta panträtt i vara, som utvunnits i delägares jordbruksdrift, därest varan befinner sig i delägares eller sammanslutningens besittning.

3 §.

Upplåtelsen må endast avse visst parti spånadslin eller hampa, vilket, därest annan sådan vara upplagts eller kan uppläggas i samma förvaringsrum, skall vara genom avbalkning eller annan lämplig anordning avskilt.

I parti, vari panträtt redan upplåtits, må icke ny panträtt upplåtas, så länge den förra upplåtelsen är gällande.

4 §.

Panträtten må endast upplåtas till säkerhet för penningfordran enligt skuldebrev. Upplåtelsen skall ske i skuldebrevet eller vara tecknad å detta samt vara av vittnen styrkt.

I upplåtelsen skall angivas:

- 1) storleken och slaget av det varuparti, panträtten skall avse, varvid, om varan är otröskad, detta skall anmärkas samt partiets storlek angivas efter den myckenhet halm och frö, detsamma beräknas innehålla;
- 2) vederbörlig benämning å den fastighet, varå varupartiet förvaras;
- 3) förvaringsrum eller annan plats, där varupartiet finnes upplagt, med angivande tillika, därest annat spånadslin eller annan hampa upplagts eller kan uppläggas i samma förvaringsrum, av den plats i rummet, där det ifrågavarande partiet finnes upplagt.

5 §.

Med avseende å panträttsupplåtelsen skall å platsen, där varupartiet är upplagt, verkställas besiktning av två ojäviga personer, av vilka en skall vara nämndeman, ägodelningsnämndeman, god man vid lantmåteriförrättning, ordförande eller vice ordförande i kommunalstämma eller kommunalfullmäktige, ledamot av kommunalnämnd, lantbruksombud i hushållningssällskap eller ordförande eller vice ordförande i hushållnings-sällskaps underavdelning.

Angående besiktningen skall, med angivande av dagen för densamma, å upplåtelsehandlingen tecknas intyg, vari vitsordas:

att ett varuparti av det slag och minst den storlek, som i upplåtelsehandlingen uppgivits, finnes upplagt på i handlingen angiven plats å ifrågavarande fastighet och, därest sådant enligt 3 § erfordras, blivit på sätt där stadgas avskilt, samt

att, såvitt besiktningsmännen kunnat utröna, vad i 2 § är stadgat blivit iakttaget och varupartiet icke är föremål för tidigare upplåten panträtt.

Är varan otröskad, skall detta angivas i det å upplåtelsehandlingen tecknade intyget.

6 §.

Sedan å upplåtelsehandlingen tecknats sådant intyg, som omförmäles i 5 §, skall handlingen för upplåtelsens anteckning uti ett för panträttsupplåtelser av ifrågavarande slag avsett register ingivas eller med posten insändas till registerföraren i det tingslag eller i den stad, inom vars domvärjo det pantförskrivna varupartiet förvaras. Har handlingen ej inom fjorton dagar efter besiktningen till registerföraren inkommit, vare upplåtelsen icke gällande.

Registret föres för landet av domhavanden eller den befattningshavare i domsagan, som, enligt vad Konungen föreskriver, därmed må taga befattning, samt för stad av den befattningshavare i rådhusrätten, som Konungen bestämmer, eller, där sådan bestämmelse ej träffats, rätten utser.

7 §

Hava i strid mot det i 3 § andra stycket meddelade förbudet flera pant-rätter upplåtits i samma varuparti, skall den upplåtelse gälla, för vilken tidigast sökts registrering.

8 §.

Finner registerföraren handlingen upprättad i överensstämmelse med föreskrifterna i 4 och 5 §§, skall han, där ej sådant fall föreligger, att upplåtelsen enligt 6 eller 7 § icke är gällande, ofördröjligen göra anteckning om upplåtelsen i registret och förse handlingen med bevis om denna anteckning. Äro förutsättningarna för anteckning i registret ej för handen, skall registerföraren, med angivande av skälen för sitt beslut, vägra anteckning i registret.

9 §.

Då anteckning om panträttsupplåtelsen skett uti det i 6 § omnämnda registret, äge borgenären panträtt i det pantförskrivna varupartiet; och skall vad som gäller om lös pant, den någon fått i händer, äga tillämpning å nämnda panträtt, där ej i denna lag annorlunda stadgas. Härvid skall så anses, som hade det pantförskrivna partiet lämnats borgenären i händer vid den tidpunkt, då han mottog skuldebrevet, eller, om registrering av panträttsupplåtelsen då icke skett, vid den tidpunkt, då registreringen verkställdes.

Om pantförskrivningen avsett otröskad vara, skall panträtten jämväl sedan tröskning verkställts omfatta såväl halmen som fröet.

10 §.

Sedan beträffande panträtts upplåtelse hållits sådan besiktning, som omnämas i 5 §, må, så länge upplåtelsen är gällande, den rätt att kvarhålla viss egendom, som jämlikt 2 kap. 42 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom tillkommer ägare av utarrenderad fastighet, ej utövas beträffande det pantförskrivna varupartiet.

11 §.

Upplåtaren av panträtten eller den, som kan hava övertagit dennes förpliktelser enligt pantavtalet, vare pliktig att väl vårda den pantförskrivna varan eller, där varan innehaves av sådan delägare, som omnämas i 2 §, att tillse, att denne väl vårdar varan.

Panthavaren eller hans ombud vare berättigad att besiktiga det pantförskrivna varupartiet och för sådant ändamål efter tillsägelse erhålla tillträde till det förvaringsrum, där partiet finnes upplagt.

12 §.

Den pantförskrivna varan må icke, förrän skulden betalats eller pant-rätten eljest upphört, utan panthavarens medgivande bortföras eller utlämnas från den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten eller inom denna förflyttas från den upplagsplats, som i samma handling angivits. Vad sålunda stadgas skall dock icke utgöra hinder för uttagande av prov å varan eller för tillfälligt rubbande av varan i och för densammas behöriga vård, ej heller för tröskning av vara, som pantförskrivits i otröskat skick, under förutsättning att panthavaren i god tid före tröskningens företagande bevisligen underrättats därom och tröskningen verkställs å den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten.

Om innehavaren av vara, som pantförskrivits i otröskat skick, efter verkställd tröskning upplägger halmen eller fröet å fastigheten, åligger det honom i samband därmed dels att, därest sådant enligt 3 § erfordras, tillse, att halmen eller fröet på sätt där stadgas avskiljes, dels ock att till såväl registerföraren som panthavaren omedelbart lämna meddelande om uppläggnings, innehållande uppgift om dagen därför, det upplagda partiets storlek och upplagsplatsen. I fråga om förflyttning av halmen eller fröet från upplagsplats, varom nu sagts, skall vad i första stycket stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Där panthavaren lämnar sådant medgivande, som ovan sagts, vare han pliktig att å upplåtelsehandlingen därom göra anteckning, vid äventyr att underlåtenhet härutinnan medför skyldighet för honom att ansvara för den skada, som därigenom kan uppkomma för den, som i god tro förvärvat den på handlingen grundade rätt.

13 §.

Då innehavaren av skuldebrevet det begär och till registerföraren ingiver skuldebrevet i huvudskrift, skall i registret antecknas, att pantförskrivningen upphört att gälla; och varde bevis härom tecknat å skuldebrevet.

14 §.

Verkan av pantförskrivningen upphör den 1 september, som infaller näst efter det sextio dagar förflutit från anteckningen i registret.

Bortföres pantförskrivningen från den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten, vare pantförskrivningen ej längre gällande i vad sålunda bortförts.

Vad ovan i denna paragraf är sagt skall icke äga tillämpning, om panthavaren i den ordning nedan stadgas kommit i besittning av varan, eller om varan är föremål för utmätning, kvarstad eller skingringsförbud eller varans ägare är försatt i konkurstillstånd.

15 §.

Om i skuldebrevet utfäst, förfallet kapital- eller räntebelopp icke blivit erlagt, äge panthavaren, så framt förfallotiden framgår omedelbart av fordringshandlingen jämte bevis om uppsägning, där sådan skall ske, hos utmätningssmannen i den ort, där varan finnes, söka handräckning för att varda försatt i besittning av det till säkerhet för skulden pantförskrivna varupartiet. Sådan ansökan skall göras skriftligen och innehålla uppgift å det oguldna beloppet samt vara åtföljd av skuldebrevet i huvudskrift och bestyrkt avskrift.

Angående rätt för utmätningssman att i vissa fall meddela handräckning utan hinder därav att innehavaren av varan icke är närvarande skall vad i 59 och 60 §§ utsökningslagen är i fråga om utmätning föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

Gör innehavaren av varan jäv mot ansökningen, skall han genast förete sina bevis, och må ej andra än skriftliga bevis gälla. Finner utmätningssmannen, att innehavaren har skäl till jävet, skall handräckning vägras.

Jämte vad ovan i denna paragraf stadgas skola i fråga om förrättningen utsökningslagens föreskrifter angående av utmätningssman företagen förrättning i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

16 §.

Förebringar panthavare sannolika skäl för att det pantförskrivna varupartiet icke väl vårdas eller att en del av partiet förstörts eller i strid mot det i 12 § meddelade förbudet bortförts eller utlämnats eller att sådan åtgärd i fråga om partiet kan befaras, vare panthavaren, ändå att i 15 § omförmäld förfallotid ej inträtt, berättigad att komma i besittning av partiet eller den del därav, vari panträtt alltjämt är gällande. Förordnande härom meddelas på ansökan av överexekutor i den ort, där varan finnes.

Sådant förordnande må ock av överexekutor meddelas, om panthavaren visar sannolika skäl för att gäldenären i annat fall, än i första stycket sägs, brustit i fullgörande av åtagen förpliktelse och panthavaren för dylikt fall förbehållit sig rätt till betalning ur panten, ändå att i 15 § omförmäld förfallotid ej inträtt.

Vid ansökan om förordnande, varom ovan i denna paragraf sagts, foga sökanden skuldebrevet i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Sökes verkställighet å förordnande, som av överexekutor meddelats, skall skuldebrevet i huvudskrift hållas utmätningssmannen tillhanda. I övrigt gälle om

handräckning enligt denna paragraf enahanda bestämmelser, som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fall.

17 §.

Sedan panthavaren, enligt 15 § eller med stöd av ett utav överexekutor enligt 16 § meddelat slutligt förordnande, av utmätningsmannen blivit försatt i besittning av det pantförskrivna varupartiet, äger panthavaren, oberoende av överenskommen förfallotid, att i den ordning, som i lag stadgas eller mellan parterna med laga verkan avtalats, ur partiet förskaffa sig betalning för sin fordran till kapital och ränta ävensom för samtliga med besittningens erhållande och fordringens utfående förenade kostnader.

Är det varuparti, som panthavaren erhållit i sin besittning, otröskat, äger han föranstalta om tröskning av detsamma samt ur den därvid utvunna halmen och fröet förskaffa sig betalning, såsom i första stycket sägs, såväl för däri omförmälda fordran och kostnader som ock för de med tröskningen förenade kostnaderna.

I övrigt skall, sedan panthavaren erhållit varupartiet i sin besittning, vad med avseende å handfången pant i allmänhet gäller äga tillämpning.

18 §.

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vetskap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbudet bortför eller utlämnar pantförskrivna vara, straffes som i 22 kap. 4 § strafflagen sägs. Lag samma vare, där någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i vara, vari honom veterligen panträtt redan åt annan upplåtits.

Om innehavaren av vara, som pantförskrivits i otröskat skick, efter verkställd tröskning upplägger halmen eller fröet å fastigheten utan att iakttaga vad honom enligt 12 § andra stycket åligger eller lämnar medvetet oriktig uppgift i sådant meddelande till registerföraren eller panthavaren, som där sägs, straffes med dagsböter.

19 §.

Brott mot denna lag åtalas av allmän åklagare.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

20 §.

Över registerförarens beslut enligt denna lag må klagan föras hos hovrätten; och vare tiden för besvärns anförande räknad från det klaganden erhöi del av beslutet.

Över utmätningmans åtgärd eller beslut enligt denna lag må klagan föras hos överexekutor; och skall med avseende å handläggningen av sådant ärende vad i denna lag är stadgat i fråga om ärende, som omedelbart hos överexekutor anhängiggöres, äga motsvarande tillämpning. Då klagan över utmätningmans åtgärd anmäles, äge överexekutor, om skäl därtill finnes och saken ej tål uppskov, att tillsvidare i avbidan på det slutliga utslaget inställa vidare fortgång av åtgärden eller meddela den rättelse däri, vartill omständigheterna föranleda.

Vad i utsökningslagen är stadgat om klagan över sådant överexekutors beslut, som avses i 214 § utsökningslagen, gälle i tillämpliga delar beträffande överexekutors beslut enligt denna lag.

21 §.

Närmare föreskrifter om det i 6 § omförmälda registret samt angående tillämpningen i övrigt av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942, dock att 18 § första stycket intill den 1 januari 1943 skall hava följande lydelse.

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vetskap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbudet bortför eller utlämnar pantförskriften vara, straffes med dagsböter eller fängelse. Lag samma vare, där någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i vara, vari honom veterligen panträtt redan åt annan upplåtits.

2) L A G

med vissa tillfälliga bestämmelser angående panträtt enligt lagen om viss panträtt i spånadslin och hampa.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har enligt 2 § lagen om skyldighet att bortföra varuförråd föreskrift meddelats om bortförande av vara, i vilken panträtt är upplåten jämlikt lagen om viss panträtt i spånadslin och hampa, må varan bortföras utan hinder av bestämmelserna i 12 § sistnämnda lag.

Har sådant bortförande skett, som i första stycket avses, skall pantförskrivningen gälla i den bortförda varan utan hinder av vad i 14 § lagen om viss panträtt i spånadslin och hampa är stadgat.

2 §.

Då pantförskriven vara bortförts i enlighet med föreskrift, som i 1 § sägs, skall upplåtaren av panträtten eller den, som kan hava övertagit dennes förpliktelser enligt pantavtalet, ej mindre, där sådant enligt 3 § lagen om viss panträtt i spånadslin och hampa erfordras, tillse att varan varder på sätt där stadgas avskild, än även omedelbart meddela såväl registerföraren som panthavaren uppgift om vederbörlig benämning å den fastighet, varå varan upplagts, samt om upplagsplatsen.

I fråga om förflyttning av varan från upplagsplats, som i första stycket sägs, skall vad om varans bortförande från den ursprungliga upplagsplatsen är stadgat äga motsvarande tillämpning.

3 §.

Registerföraren skall, sedan han erhållit meddelande som i 2 § avses, verkställa anteckning om bortförandet i det i 6 § lagen om viss panträtt i spånadslin och hampa föreskrivna registret samt därefter till registerföraren i det tingslag eller i den stad, dit varan förts, överlämna avskrift av samtliga i registret verkställda anteckningar om pantförskrivningen. Det åligger den registerförare, som sist nämnts, att införa anteckningarna i det av honom förda registret.

4 §.

Underlåter någon att fullgöra vad som enligt 2 § första stycket åligger honom eller lämnar någon medvetet oriktig uppgift i meddelande, som i nämnda lagrum avses, straffes med dagsböter; och skola i fråga om sådan förseelse bestämmelserna i 19 § lagen om viss panträtt i spånadslin och hampa äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942 och gäller till och med den 30 juni 1943; dock att i fråga om vara, som bortförts under lagens giltighetstid, lagens bestämmelser skola äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

Lagen om viss panträtt i spannmål antogs av 1924 års riksdag (prop. nr 224; första lagutsk. utl. nr 43; r.skr. nr 334). Ursprungligen gällde lagen endast tröskad spannmål. Genom beslut vid 1926 års riksdag (prop. nr 182;

första lagutsk. utl. nr 24; r.skr. nr 122) utsträcktes lagens giltighetsområde till att avse jämväl otröskad spannmål. Med spannmål förstås i denna lag råg, vete, korn, havre, ärter, bönor och vicker.

Lagen innebär en avvikelse från den eljest i svensk rätt gällande grundsatsen, att för uppkomst av panträtt i lös egendom erfordras överflyttning av besittningen till den pantsatta egendomen. Det har därför varit nödvändigt att i lagen upptaga bestämmelser ägnade att tillgodose de intressen, som eljest tillgodoses med besittningsöverflyttningen.

För pantsättningen har skriftlig form gjorts obligatorisk. Pantsättningen måste ske till säkerhet för fordran enligt skuldebrev och göras i skuldebrevet eller tecknas å detta (4 §). Detta skuldebrev, vilket jämte därå tecknade bevis skall innehålla närmare uppgifter om den pantförskrivna spannmålen, överlämnas till panthavaren och kommer således i viss mån att ersätta panten.

Då det emellertid är spannmålen, som utgör panträttens objekt, ha även med avseende å denna vissa föreskrifter ansetts erforderliga. För att innehavaren av panträtten skall få tillfälle att, liksom en vanlig handpanthavare, utöva sina rättigheter i fråga om panten och för att pantsättaren-ägaren skall ha en känsla av att spannmålen, oaktat densamma fortfarande av honom innehaves, dock blivit till annan pantsatt, har det ansetts nödvändigt föreskriva, att spannmålen skall förefinnas såsom ett individuellt bestämt, särskilt för sig upplagt parti (3 §). Närmast i avsikt att skapa garanti för att den pantförskrivna spannmålen verkligen finnes å den angivna platsen såsom ett dylikt avskilt parti har vidare i lagen meddelats föreskrift om besiktning av partiet. Besiktningsmännen skola, sedan de förvässat sig om, att ett spannmålsparti av det slag och av minst den storlek, som pantförskrivits, finnes å den angivna platsen och att lagens fordringar med avseende å partiets avskiljande blivit uppfyllda, teckna bevis härom å skuldebrevet (5 §).

För att tillgodose publicitetskravet, d. v. s. för att bringa transaktionen till kännedom för den, som kan vilja få kunskap därom, har vidare i lagen stadgats, att upplåtelsehandlingen skall ingivas till vederbörande domhavande (respektive i stad befattningshavare vid rådhusrätten) för anteckning i ett särskilt register, spannmålspantregistret (6 §). Utom nyss angivna syfte att möjliggöra för en utomstående att få kännedom om pantsättningen fyller registreringen även det ändamålet, att den innebär en garanti för att lagens fordringar med avseende å fordringshandlingens innehåll och besiktningen blivit iakttagna.

Om pantförskrivningen avsett otröskad spannmål, skall, så länge det pantförskrivna partiet är otröskat, panträtten omfatta jämväl halmen. Sedan tröskning verkställts, omfattar panträtten däremot endast den vid tröskningen utvunna spannmålen (9 § andra stycket). Spannmål, som pantförskrivits i otröskat skick, skall även efter tröskningen uppläggas avskild. Meddelande

om den nya uppläggningsen, innehållande uppgift om dagen därför, det upplagda partiets storlek och upplagsplatsen, skall omedelbart lämnas till såväl registerföraren som panthavaren (12 § andra stycket).

Frånsett reglerna för panträttens uppkomst kännetecknas lagens bestämmelser av en strävan att så mycket som möjligt bygga på gällande rätts bestämmelser om panträtt. Sedan den i lagen föreskrivna proceduren för panträttens uppkomst iakttagits, skall borgenären äga panträtt i det pantförskrivna spannmålspartiet samt vad som gäller om lös pant, den någon fått i händer, äga tillämpning å panträtten, där ej i förevarande lag annorlunda stadgas (9 § första stycket och 17 §). I fråga om räckvidden av denna bestämmelse må särskilt framhållas, att panthavaren får njuta förmånsrätt i spannmålen, som om han innehaft den såsom vanlig handpant, samt att, om ägaren-gäldenären skulle bli försatt i konkurs eller om hos honom skulle verkställas utmätning för annans fordran, den, som enligt ifrågavarande lag fått panträtt till spannmålen, kommer att intaga samma förmånliga ställning, som om han innehade spannmålen såsom handpant. Den pantförskrivna spannmålen får i allmänhet icke utan panthavarens medgivande bortföras eller utlämnas från den i upplåtelsehandlingen angivna platsen för spannmålens förvaring (12 §). Åsidosätter låntagaren sin betalningsskyldighet, äger panthavaren påkalla handräckning för att få panten i sin besittning (15 §). Samma befogenhet tillkommer honom, om han förebringar sannolika skäl för att spannmålen icke väl vårdas eller att hans rätt eljest äventyras på närmare angivet sätt (16 §). Slutligen har panträtten i olika avseenden ställts under straffskydd (18 §).

I detta sammanhang må jämväl erinras om *lagen den 21 juni 1940 (nr 647) med vissa tillfälliga bestämmelser angående panträtt enligt lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål*. Denna lag, vars giltighetstid genom beslut vid 1941 års riksdag förlängts till och med den 30 juni 1942, har till syfte att möjliggöra att förråd av spannmål, som är pantförskrivet enligt lagen om viss panträtt i spannmål, må jämlikt lagen om skyldighet att bortföra varuförråd kunna bortföras utan att därigenom panthavarens rätt äventyras. Årets riksdag (prop. nr 183; andra lagutsk. utl. nr 18; r.skr. nr 152) har antagit förslag till lag om fortsatt giltighet av berörda lag till och med den 30 juni 1943.

Sveriges lantbruksförbund har i skrivelse den 14 april 1942 — efter därom från riksförbundet lin och hampa under hand gjord framställning — hemställt om sådan ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål, att i första rummet spånadslin och hampa samt eventuellt även oljeväxter komme att inrymmas under lagens bestämmelser.

Över skrivelsen ha efter remiss *yttranden* avgivits av statskontoret, full-

mäktige i riksbanken, statens linnämnd, svenska bankföreningen samt svenska sparbanksföreningen.

För innehållet i yttrandena redogöres å sid. 13—15 i propositionen, vartill utskottet hänvisar.

Vid remiss till lagrådet den 30 april 1942 av två lagförslag, vilka fränsett en reduktionell avvikelse beträffande förslaget till lag om viss panträtt i spånadslin och hampa, voro likalydande med de genom förevarande proposition framlagda lagförslagen, anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Pehrsson-Bramstorp* — efter att ha redogjort för den i ärendet verkställda utredningen — bland annat följande:

»Vid tillkomsten av gällande lag om viss panträtt i spannmål ansågs det tillfyllest att låta lagen omfatta endast produkterna av de inom landet förekommande strå- och trindsädesslagen. Som av den föregående redogörelsen framgår, kunde panträtten ursprungligen endast upplåtas i spannmål, d. v. s. tröskad vara av berörda sädesslag. Det framhölls emellertid, att, om behov framdeles skulle yppas att belåna även andra alster av jordbruket, en utsträckning av lagens giltighetsområde lätt kunde genomföras och redan år 1926 utsträcktes lagen att omfatta även otröskad spannmål.

Nu rådande utomordentliga förhållanden ha föranlett upptagandet av en omfattande odling av vissa grödor, i vilka panträtt enligt berörda lag icke kan upplåtas. Denna odling har erhållit statsmakternas stöd i skilda hänseenden, bland annat i form av prisgaranti. Sveriges lantbruksförbund har funnit behov föreligga att bereda möjlighet att få panträtt upplåten i spånadslin och hampa samt eventuellt även i frö av oljeväxter på samma sätt som i spannmål.

Av i ärendet avgivna yttranden bekräftas, att ett sådant behov föreligger ifråga om spånadslin och hampa. För tillgodogörande av den värdefulla halmen till dessa växtslag kräves en ganska omständlig behandling, vilken försiggår vid särskilda beredningsanstalter. Dessa ägas i allmänhet av sammanslutningar bland odlarna. Staten stödjer anläggningarnas uppförande genom bidrag och lån. Som linnämnden angivit, torde sammanslutningarnas medelsanskaffning kunna underlättas genom vissa förskott från linneindustrien. I allmänhet ha beredningsanstalterna emellertid icke möjlighet att annat än successivt bereda mottaget spånadslin eller hampa och i samband därmed genom avsättning av produkterna erhålla likvider. Då beredningsanstalterna ofta under viss tid lagra oberett spånadslin eller hampa från medlemmarnas odlingar, skulle möjligheten att kunna belåna dessa lager underlätta för sammanslutningarna att likvidera de från odlarna levererade kvantiteterna. Även för odlarna själva föreligger ett visst lånebehov. Verksamheten vid beredningsanstalterna gör det nämligen icke möjligt att på en gång mottaga det oberedda spånadslinet eller hampan från samtliga delägare. Dessa sammanslutningar torde som regel ej heller

vara i stånd att likvidera varan före leveransen. Möjligheten att belåna spånadslinet och hampan, medan det kvarligger hos odlaren, skulle därför bidra till att underlätta verksamheten. Enligt vad jag inhämtat är lånebehovet särskilt starkt framträdande i fråga om 1942 års skörd. Vissa planerade beredningsanstalter beräknas nämligen kunna tagas i bruk först omkring den 1 maj 1943. De odlare, som tillhöra dessa beredningsanstalters upphandlingsområde, kunna sålunda i allmänhet icke vinna avsättning för sina skördar av spånadslin eller hampa förrän en avsevärd tid efter det 1942 års skörd bärgats.

I fråga om oljeväxter torde åtminstone för närvarande icke föreligga samma lånebehov som beträffande spånadslin och hampa. Produkten av dessa växtslag, det oljerika fröet, kan nämligen utan några mera dyrbara anordningar utvinnas och försäljas i nära anslutning till skörden. I likhet med statens linnämnd anser jag alltså icke för närvarande behov föreligga att göra lagstiftningen tillämplig även å oljeväxter. Däremot vill jag förorda, att möjlighet beredes till den ifrågasatta panträtten i spånadslin och hampa.

Reglerna för ifrågavarande panträtt i spånadslin och hampa torde i väsentliga hänseenden kunna göras analoga med dem som gälla enligt 1924 års lag om viss panträtt i spannmål. Den rätt, vartill förevarande panträttsupplåtelse skall giva upphov, bör alltså så mycket som möjligt jämföras med en handpanträtt.

I likhet med vad som gäller enligt 1924 års lag bör såsom förutsättning för upplåtelse av panträtt i spånadslin eller hampa gälla, att föremålet för panträtten utvunnits i upplåtarens egen jordbruksdrift och befinner sig i upplåtarens besittning. Den föregående framställningen giver vid handen, att det är önskvärt att jämväl vissa sammanslutningar av jordbrukare, nämligen sådana som äga eller driva lin- eller hampberedningsanstalter, äga möjlighet att meddela panträttsupplåtelser i spånadslin eller hampa. I överensstämmelse med bestämmelserna i 1924 års lag synes därför sammanslutning, som helt eller till övervägande del består av jordbrukare, böra kunna upplåta panträtt i vara, som utvunnits i delägarers jordbruksdrift och befinner sig i delägarers eller sammanslutningens besittning.

Beträffande spannmål gäller enligt 1924 års lag, att panträtt visserligen kan upplåtas såväl i tröskad som otröskad vara men att panträtt, som upplåtits i otröskad spannmål, efter tröskningen endast omfattar den därvid utvunna spannmålen och alltså icke halmen. I fråga om spånadslin och hampa ligger emellertid en avsevärd del av värdet just i halmen. Linets frö och halm torde med nu gällande fröpriser ha ungefärligen samma värde, medan värdet av hampans halm vida överstiger värdet av det frö som kan utvinnas av denna växt. Vid sådant förhållande synes det uppenbart, att en panträtt, som upplåtits i otröskat spånadslin eller otröskad hampa,

jämväl efter tröskningen skall omfatta halmen. Tröskning av spånadslin och hampa företages regelmässigt vid beredningsanstalterna men kan också i vissa fall utföras å odlarens fastighet. Pantförskrivning torde därför i allmänhet komma att avse otröskad vara. Hinder synes dock icke böra möta att upplåta panträtt endast i halmen. Däremot synes icke föreligga något starkare behov att möjliggöra särskild upplåtelse av pant- rätt i lin- eller hampfrö, lika litet som i fråga om övriga oljerika fröer. Efter tröskning av spånadslin eller hampa torde panträtten böra omfatta såväl halmen som fröet. I och med att halmen underkastats beredning torde något belåningsbehov i denna ordning icke längre föreligga. Behandlingen vid en modern beredningsanstalt förflyter snabbt, och den beredda varan lär, i varje fall under nuvarande förhållanden, omedelbart kunna vinna avsättning.

I överensstämmelse med reglerna i 1924 års lag synes panträtten i spånadslin och hampa endast böra upplåtas till säkerhet för penningfordran enligt skuldebrev samt avse bestämt varuparti, vilket på betryggande sätt hålles avskilt på fastighet som angives i upplåtelsehandlingen. Som villkor för upplåtelsens giltighet bör ytterligare gälla, att anteckning om upplåtelsen sker i ett särskilt register samt att skuldebrevet för sådant ändamål inom viss tid insändes till registerföraren. I samma varuparti torde på en gång endast en upplåtelse böra få gälla. Sökes samtidigt registrering för två upplåtelser i samma varuparti, synes den upplåtelse böra gälla, för vilken tidigast söks registrering.

Panträttens uppkomst torde, liksom i fråga om spannmål, i viss mån böra knytas till tidpunkten för registreringen. Sålunda bör jämväl beträffande ifrågavarande panträtt så anses, som hade det pantförskrivna partiet lämnats borgenären i händer vid den tidpunkt, då han mottager skuldebrevet, eller, om registrering av panträttsupplåtelsen då ännu icke skett, vid den tidpunkt, då registrering verkställles.

Verkan av pantförskrivningen upphör jämlikt 1924 års lag den 1 september, som infaller näst efter det sextio dagar förflutit från anteckningen i registret. Svenska sparbanksföreningen har ifrågasatt, om icke denna tidpunkt borde framflyttas. Orsaken till att tidpunkten för panträttens upphörande fastställts till den 1 september är, att behov icke ansetts föreligga att på en gång belåna mer än ett års skörd. De skäl, som anförts för denna begränsning av panträttens bestånd, torde alltjämt föreligga. Med hänsyn härtill anser jag mig icke böra förorda någon ändring i reglerna härutinnan i fråga om panträtt i spannmål och tillstyrker, att samma bestämmelse även får gälla beträffande spånadslin och hampa. I överensstämmelse med reglerna i 1924 års lag bör vidare pantförskrivningen i fråga om spånadslin och hampa ej längre bliva gällande i vara, som bortförts från den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten.

Pantförskrivet spånadslin eller hampa torde, i likhet med pantförskriven spannmål, icke, förrän skulden betalts eller panträtten eljest upphört, utan panthavarens medgivande få bortföras eller utlämnas från den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten eller inom denna förflyttas från den upplagsplats, som i samma handling angivits. Hinder bör dock icke möta för tröskning av vara, som pantförskrivits i otröskat skick, under förutsättning att panthavaren i god tid före tröskningens företagande bevisligen underrättats därom och tröskningen verkställs å den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten. Efter tröskningen måste det ankomma på upplåtaren att upplägga såväl halmen som fröet, om panträtten fortfarande skall bestå i dessa, avskilda å fastigheten samt om uppläggningsen lämna underrättelse såväl till panthavaren som till registerföraren.

I överensstämmelse med vad som stadgats i 1924 års lag bör panthavaren, om utfäst förfallet kapital- eller räntebelopp icke blivit erlagt, vara berättigad att erhålla handräckning för att få pantförskrivet parti spånadslin eller hampa i sin besittning. Likaså torde panthavaren, om han förebringar sannolika skäl för att pantförskrivet parti icke väl vårdas eller att en del av partiet förstörts eller i strid mot stadgat förbud bortförts eller utlämnats eller att sådan åtgärd i fråga om partiet kan befaras, ändå att förfallotid ej inträtt, böra vara berättigad att efter förordnande av överexekutor komma i besittning av pantförskrivet parti. Sedan panthavaren av utmätningsmannen blivit försatt i besittning av pantförskrivet parti spånadslin eller hampa, bör han vidare, oberoende av överenskommen förfallotid, äga att i den ordning, som i lag stadgas eller mellan parterna med laga verkan avtalats, ur partiet förskaffa sig betalning för sin fordran till kapital och ränta ävensom för samtliga med besittningens erhållande och fordringens utfående förenade kostnader. Är partiet otröskat, torde han jämväl i fråga om spånadslin eller hampa, om han så finner lämpligt, böra äga föranstalta om tröskning av partiet samt ur halmen och fröet förskaffa sig betalning.

För uppsattlig förstörelse, bortförande eller utlämnande av pantförskrivet spånadslin eller hampa eller med skadeuppsåt skedd upplåtelse av panträtt i vara, vari veterligen panträtt redan upplåtits åt annan, bör, i likhet med vad som gäller enligt 1924 års lag, följa straff. Straffpåföljd torde även böra träffa innehavare av spånadslin eller hampa, som pantförskrivits i otröskat skick, om han efter verkställd tröskning upplägger halmen eller fröet å fastigheten utan att iakttaga därom meddelade föreskrifter eller lämnar medvetet oriktig uppgift i underrättelse om sådan uppläggning till registerföraren eller panthavaren.

Den av mig sålunda förordade lagstiftningen ansluter sig, som av det ovan anförda framgår, i stort sett till bestämmelserna i 1924 års lag om viss panträtt i spannmål. Vid sådant förhållande kunde det synas lämpligast att genomföra lagstiftningen genom utvidgning eller ändring av sist-

nämnda lag. Av praktiska skäl synes det mig dock mest ändamålsenligt att upptaga de förordade bestämmelserna i en särskild lag. — — —

Det upprättade förslaget till lag om viss panträtt i spånadslin och hampa har, som det anförda giver vid handen, i tillämpliga delar kunnat givas samma innehåll som 1924 års lag om viss panträtt i spannmål. Helt likalydande med motsvarande lagrum i 1924 års lag äro 8, 13, 20 och 21 §§. I övriga lagrum ha vidtagits ändringar, huvudsakligen av redaktionell natur, som föranletts av den föreslagna lagens giltighetsområde. Den sakliga skillnad, som ansetts böra gälla i fråga om panträtt i spannmål å ena samt i panträtt i spånadslin och hampa å andra sidan, har föranlett införandet av vissa särskilda regler i 1, 4 och 9 §§. — — —

Lagen har föreslagits skola träda i kraft den 1 juli 1942. Då i 18 § första stycket i fråga om straffet hänvisats till 22 kap. 4 § strafflagen i den lydelse, detta lagrum avses skola erhålla från och med den 1 januari 1943, har i särskild övergångsbestämmelse angivits, att lagrummet intill sagda lag skall ha viss annan lydelse. — — —

Bestämmelserna i förslaget till lag med vissa tillfälliga bestämmelser angående panträtt enligt lagen om viss panträtt i spånadslin och hampa motsvara i tillämpliga delar reglerna i 1940 års lag med vissa tillfälliga bestämmelser angående panträtt enligt lagen om viss panträtt i spannmål. Lagen har avsetts skola gälla från och med den 1 juli 1942 till och med den 30 juni 1943.»

Lagrådet lämnade de remitterade lagförslagen utan erinran.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att panträtt skall kunna upplåtas i spånadslin och hampa utan att varan överlämnas till panthavaren eller annan för dennes räkning. Mot vad sålunda föreslagits har utskottet icke något att erinra.

Utskottet.

Utformningen av den föreslagna lagen om viss panträtt i spånadslin och hampa har skett i nära anslutning till bestämmelserna i 1924 års lag om viss panträtt i spannmål. Med hänsyn härtill vill utskottet framhålla önskvärdheten av att vid lägligt tillfälle en sammanarbetning av dessa båda lagar kommer till stånd.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande proposition nr 311, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 16 juni 1942.

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Wagnsson, Branting, Theodor Magnusson, Ahlkvist, Verner Andersson* och *Siljeström*;
från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Mellerud, *Björling* och *Berg*, fru *Gustafson* samt herrar *Karlsson* i Granebo och *Birke*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.